

УДК 339.166.5

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Пеліпей А.О.

COMMUNICATIVE ASPECT OF TECHNOLOGY TRANSFER IN AN INFORMATION ECONOMY

Peliyey A.O.

У статті визначено роль та місце трансферу технологій в умовах переходу до інформаційного типу економіки. Структуровано проблеми та визначено тенденції розвитку системи трансферу технологій у вітчизняній економіці. Досліджено особливості системи державного регулювання системи трансферу технологій в Україні. Розроблена принципова схема системи адаптивного управління інноваціями та трансфером технологій, побудована на основі поєднання системного та адаптивного підходів в управлінні.

Ключові слова: інформація, комунікації, інформаційне суспільство, наукові дослідження, інновації, трансфер технологій, адаптація.

Постановка проблеми. Неминучим та своєчасним етапом розвитку сучасної соціально-економічної системи в Україні є перехід до нового типу економіки, що функціонує в умовах інформаційної моделі постіндустріального суспільства. Особливістю інформаційного суспільства є формування умов, за яких традиційні фактори, що складають основу індустріальної економіки, поступово уступають своє місце інформації. Все це призводить до домінування інформаційного сектору економіки.

В умовах формування в Україні сучасного інформаційного суспільства найважливішим ресурсом стабілізації та розвитку економіки стають прогресивні та конкурентоздатні технології виробництва. Формування дієвої системи трансферу технологій здатне значно підвищити ступінь використання наявного інноваційного потенціалу та забезпечити його підвищення в результаті активізації інноваційного розвитку в усіх сферах матеріального виробництва. В зв'язку із цим, дослідження трансферу технологій як компоненту системи комунікації в інноваційній сфері в умовах інформаційної економіки є актуальним науковим завданням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблем інноваційної економіки та питань організації трансферу технологій присвячені

праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: А.І. Анчішкін, В.М. Аньшин, Д. Белл, С.Ю. Глазьев, М.Д. Кондратьєв, Л.Е. Мінделі, Л.М. Гохберг, П. Ромер, П. Друкер, Б. Санто, Р. Солоу, К. Фрімен, Б. Твісс, Й. Шумпетер, М. Портер, Ф. Котлер, Ю.В. Яковец та інші. Але й досі проблема не є остаточно вирішеною. Відсутні цілісні дослідження трансферу технологій як ключової системної складової інноваційного процесу. Потребують подальшого дослідження питання розвитку та удосконалення системи трансферу технологій як складової інформаційного забезпечення інноваційного процесу в умовах інформаційної економіки.

Мета статті. Основною метою представленої наукової статті, є вивчення трансферу технологій як компоненту системи комунікації інноваційної сфери в умовах інформаційної економіки і формування підходів до удосконалення системи трансферу технологій з метою підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу вітчизняної економіки.

Матеріали і результати дослідження. Визначення базових категорій трансферу технологій надається в нормативно-правових актах, що регулюють сферу обміну технологіями. Основним нормативно-правовим документом, що регулює правовідносини в сфері трансферу технологій - є Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» № 143-V від 14.09.06 р.

Цей нормативно правовий акт визначає трансфер технології – як передачу технології, що оформляється шляхом укладення двостороннього або багатостороннього договору між фізичними та/або юридичними особами, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права і обов'язки щодо технології та/або її складових (ст. 1) [17].

В процесі трансферу технологій у виробничій сфері здійснюється передавання науково-технічної інформації про новий чи удосконалений спосіб

виробництва існуючого продукту, спосіб виробництва нового продукту (робіт, послуг), рекомендацій щодо застосування нової науково-технічної розробки в практичній діяльності господарюючого суб'єкта. В зв'язку із цим, поняття «інформація» виступає однією з базових категорій в системі категоріального апарату трансферу технологій.

Поняття «інформація» має комплексний, багатозмістовний характер та, поряд із такими категоріями як «матерія», та «енергія», входить до кола фундаментальних (первинних) категорій науки, визначення яких ускладнене в зв'язку із неможливістю розчленування їх на складові. Фундаментальні категорії виступають основою для визначення всіх інших понять зовнішньої природи.

Походження поняття «інформація» пов'язане із латинським словом «informatio», що означає – роз'яснення, виклад та освідчення. При цьому інформація може розглядатися в декількох аспектах: як відомості, повідомлення про що-небудь, що передаються людьми; невизначеність, що зменшується, знімається в результаті отримання повідомлень; передавання, відображення різноманітності [3, с. 187].

Як відображення явищ реального миру, поняття «інформація» є основною категорією кібернетики та розкривається за допомогою визначення дій, в яких вона приймає участь: передавання, перетворення та зберігання [4, с. 243].

Як вказують А.В. Олійник та В.М. Шацька сучасна наука трактує поняття інформації як окремої самостійної субстанції, яка може передаватися та породжувати новий інформаційний простір. При цьому, дуже важко провести межу між енергетичними та інформаційними явищами та визначити первинність дії чи інформації що постулила [5, с. 42].

Закон України «Про інформацію» від 02.02.1992 №2657-ХІІ визначає інформацію як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [7]. В свою чергу науково-технічна інформація нормативно визначається, як будь-які відомості та/або дані про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки і виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [8].

В сфері комерційного трансферу технологій відповідно оформлена та упорядкована інформація, представлена у вигляді технології, виступає в якості товару, цінність якого визначається потенційними вигодами від застосування даної технології у виробництві чи іншій сфері. Здійснення операцій, пов'язаних із купівлею-продажем інформації та передачею майнових прав щодо інформації обумовлює формування інформаційного ринку.

Інформаційний ринок визначається як система економічних, організаційних і правових відносин щодо продажу і купівлі інформаційних ресурсів, технологій, продукції та послуг [8].

Бурхливий розвиток інформаційних технологій та необхідність впорядкування відносин в інформаційній сфері обумовили виникнення галузі інформаційного права. Як вказує В.А. Копилов інформаційне право уявляє собою комплексну галузь права та водночас міжгалузеву юридичну науку. При цьому комплексність галузі інформаційного права пояснюється тим, що ця галузь регулює відносини, що виникають при виробництві, передаванні, обробці, розповсюдженні, пошуку, отриманні та споживанні інформації, тобто практично в усіх сферах людської діяльності, пов'язаних з інформацією чи діяльністю в інформаційній сфері [1, с. 6].

Сьогодні інформація займає провідне місце серед факторів виробництва та багато в чому визначає конкурентні переваги виробників на вітчизняному та міжнародному ринках. Прискорення розвитку інформаційних технологій є фактором формування інформаційного суспільства.

Інформаційне суспільство – це суспільство, в якому більшість працюючих зайнята виробництвом, зберіганням, обробкою та реалізацією інформації, особливо вищої її форми – знань. Інформаційне суспільство уявляє собою концепцію постіндустріального суспільства, тобто нову історичну фазу розвитку цивілізації, в якій головними продуктами виробництва є інформація і знання [6, с. 11].

Важливість формування сучасного інформаційного суспільства закріплюється в національному законодавстві України, яке пов'язує інформаційний розвиток із технологічним оновленням виробничої та невиробничої сфер держави. При цьому наголошується на необхідності посилення позицій України в міжнародному інформаційному просторі, забезпечення ефективного взаємовигідного співробітництва в сфері обміну технологіями.

Так, в межах Національної політики розвитку інформаційного суспільства в Україні визначається пріоритетність науково-технічного та інноваційного розвитку держави та наголошується на необхідності інтеграції до міжнародного інформаційного суспільства [9]. Впровадження новітніх технологій у систему виробництва і споживання та розвиток високотехнологічного машинобудування, згідно до положень Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, затвердженої Розпорядженням КМУ від 15.05.2013 р. №386-р, є однією із умов розвитку інформаційного суспільства в Україні [11]. Національна система індикаторів розвитку інформаційного суспільства поряд із іншими індикаторами включає: рівень технологічного розвитку, рівень інноваційної активності, рівень використання науковцями

інформаційних технологій та рівень використання науковцями та дослідниками Інтернету [10].

Пріоритети та спрямування державного регулювання інформаційної сфери, закріплені в нормативно-правових актах України, відповідають міжнародним нормативно-правовим документам, ратифікованим Україною, серед яких: «Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства», прийнята 22.07.2000 року [12] та «Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання в новому тисячолітті», прийнята 12.12.2003 року [13].

Отже, як свідчить аналіз джерел наукової літератури та нормативно-правової бази, взаємопов'язані процеси розвитку інноваційної діяльності та формування адекватної сучасним ринковим вимогам системи трансферу технологій є невід'ємними складовими становлення та розвитку інформаційного суспільства в Україні, формування якого є необхідною умовою виходу країни із кризового стану та стабілізації соціально-економічної сфери в довгостроковому періоді.

Не зважаючи на динамічний розвиток нормативно-правової бази регулювання інноваційної діяльності та трансферу технологій, здійснення комплексних заходів, спрямованих на посилення інноваційної складової економіки, існує низка проблем в цій галузі.

Основними проблемами трансферу технологій в Україні є:

1) Наявність негативної динаміки за окремими показниками розвитку науки та інновацій, а саме:

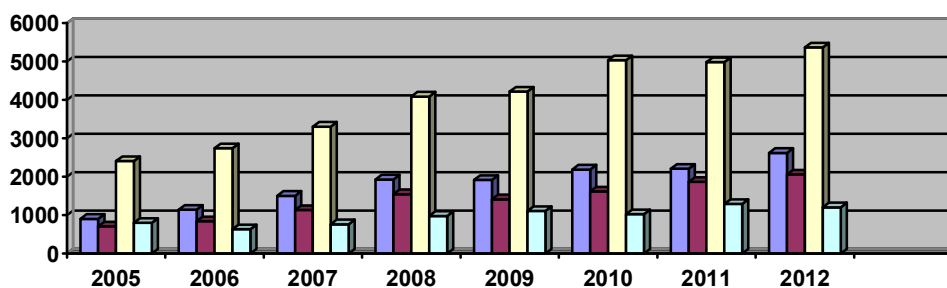
- зниження кількості організацій, які виконують дослідження та розробки. Так, за останні вісім років спостерігається стійка тенденція до зниження кількості організацій, які виконують наукові дослідження і розробки (з 1510 у 2005 році до 1208 у 2012 році). Знижується питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП (з 1,09% в 2005 році до 0,8% у 2012 році). При цьому загальний обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт зростає з 4818,6 млн. грн. у 2005 році до 11252,7 млн. грн. у 2012 році. Структура виконаних наукових і науково-технічних

робіт в Україні за період з 2005 по 2012 рік графічно зображена на рис. 1 [14].

- зниження питомої ваги наукових та науково-технічних робіт у загальному обсязі ВВП в Україні. На наш погляд, питома вага обсягу наукових та науково-технічних робіт, що складає 0,8% в загальному обсязі ВВП в Україні, яка була досягнута в 2012 році, в сучасних економічних умовах є недостатньою для забезпечення інноваційного розвитку економіки. Тенденцію до зменшення питомої ваги виконаних наукових і науково-технічних робіт, навіть за умови збільшення їх обсягу в абсолютному виразі не можна назвати позитивною.

Як бачимо з рис. 1, протягом аналізованого періоду майже всі показники в абсолютному виразі зростають, крім показника обсягу науково-технічних послуг, який знижується в 2012 році порівняно із 2011 роком на 88,3 млн. грн. або на 6,8%. При цьому, найбільшу питому вагу в загальному обсязі виконаних наукових та науково-технічних робіт за період з 2005 по 2012 рр. складають розробки, друге місце за питомою вагою складають фундаментальні дослідження, а найменшу питому вагу мають науково-технічні послуги.

Якщо в 2005 році обсяг фундаментальних досліджень в загальному обсязі виконаних наукових та науково-технічних робіт складав 18,7%, прикладних – 14,7%, розробок – 50%, а науково-технічних послуг – 16,6%, то в 2012 році обсяг фундаментальних досліджень в загальному обсязі виконаних наукових та науково-технічних робіт становив 23%, прикладних – 18,3%, розробок – 47,7%, а науково-технічних послуг – 10,7%. Отже протягом останніх восьми років сталися зміни в структурі виконаних наукових та науково-технічних робіт, які характеризують збільшення питомої ваги фундаментальних досліджень в загальному обсязі виконаних наукових та науково-технічних робіт на 4,3%, збільшення питомої ваги прикладних досліджень на 3,6%, зменшення питомої ваги розробок – на 2,3% та науково-технічних послуг на 4,9%.

■ Фундаментальні дослідження ■ Прикладні дослідження □ Розробки □ Науково-технічні послуги

Рис. 1. Характеристика структури виконаних наукових та науково-технічних робіт за період з 2005 по 2012 рр.

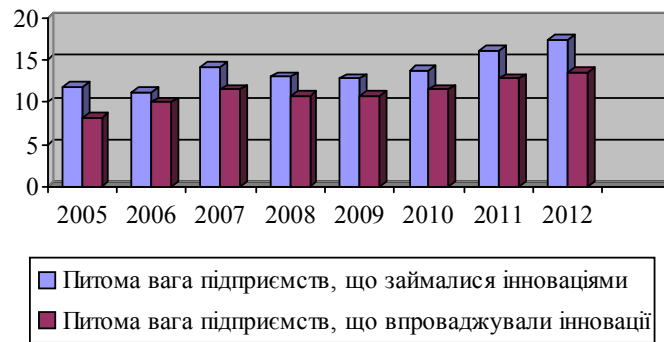

Рис. 2. Питома вага вітчизняних підприємств, що займалися інноваціями та впроваджували інновації протягом 2005-2012 рр.

Рис. 3. Динаміка витрат на інноваційну діяльність на підприємствах України в 2005-2012 рр.

Важливим результатом наукової та науково-технічної діяльності є реалізація інновацій, що відображає впровадження новітніх наукових та науково-технічних розробок в реальному виробництві.

Так, як засвідчує аналіз офіційних статистичних даних за останні роки спостерігається збільшення питомої ваги підприємств, що займалися інноваціями (з 11,9% у 2005 році до 17,4% в 2012 році, тобто питома вага збільшилась на 4,5%). Зростає також питома вага підприємств, що впроваджували інновації з 8,2% в 2005 році до 13,6% в 2012 році (отже, збільшення складає 5,4%). Проте, слід зазначити, що темпи приросту показників інноваційної активності суб'єктів господарювання є недостатніми для забезпечення сталого розвитку інноваційної сфери та подолання кризових явищ у сфері виробництва, обумовлених низькою конкурентоспроможністю вітчизняних виробників, пов'язаною із тотальним технологічним відставанням українських підприємств.

Крім того, як бачимо не всі підприємства, які займалися інноваціями дійшли до стадії впровадження інновацій у виробництві. Графічна інтерпретація показників інноваційної активності підприємств, що характеризують здійснення інноваційної діяльності та впровадження інновацій на підприємствах протягом 2005-2012 рр. наведена на рис. 2 [14].

Як бачимо з рис. 2 протягом 2005-2006 року питома вага підприємств, що займалися інноваціями зменшується на 0,7%. Питома вага підприємств, що

впроваджували інновації навпаки збільшується в 2006 році порівняно із рівнем 2005 на 1,8%. В 2007 році відбувається різкий зріст показників, за яким спостерігається новий спад на протязі 2007-2009 років (питома вага підприємств, що займалися інноваціями зменшується 2009 році порівняно із 2007 на 1,4%, а питома вага підприємств, що впроваджували інновації за той же період зменшується на 0,8%). Ситуація стабілізується в 2010-2012 роках: питома вага підприємств, що займалися інноваціями збільшується на 3,6%, а питома вага підприємств, що впроваджували інновації зростає на 2,1%.

Станом на 2012 рік лише 17,4% підприємств займалися інноваціями, дійшли до стадії впровадження інновацій в 2012 році лише 13,6% вітчизняних підприємств. Це свідчить про низьку інноваційну активність підприємств в Україні та необхідність здійснення заходів, спрямованих на розширення кола суб'єктів інноваційної діяльності.

Динаміка загальної суми витрат, пов'язаних із здійсненням інноваційної діяльності українськими підприємствами протягом 2005-2012 років графічно зображена на рис. 3 [14].

Як бачимо з рис. 3 в 2012 році порівняно із показниками 2011 року знижується обсяг витрат підприємств на інноваційну діяльність (на 2853,3 млн. грн. в абсолютному виразі або на 20% у відносному виразі). Однак, порівняно із показниками 2005 року в 2012 році обсяг витрат на інноваційну діяльність зріс на 5729 млн. грн. або на 99,6% (майже в два рази).

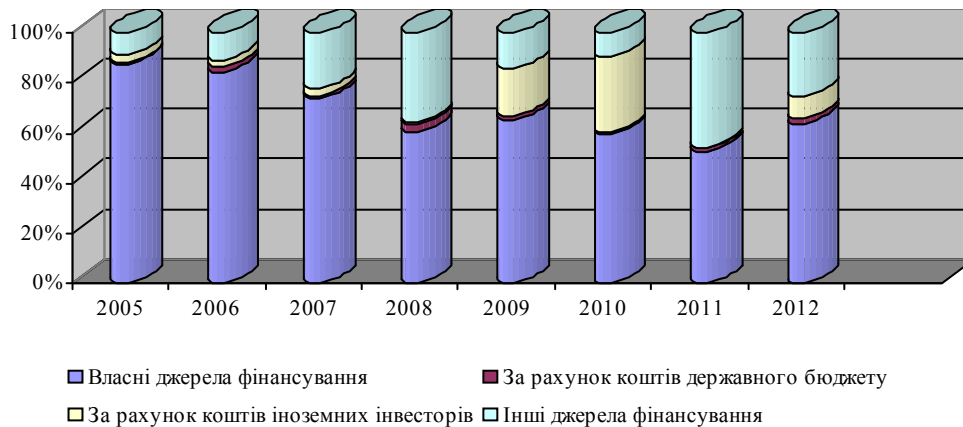

Рис. 4. Структура джерел фінансування витрат на інноваційну діяльність протягом 2005-2012 років

2) Низький рівень державної фінансової підтримки інноваційної діяльності в Україні та залучення коштів іноземних інвесторів. Непослідовність державної політики регулювання інновацій та трансферу технологій в Україні.

Структуру джерел фінансування витрат на інноваційну діяльність на підприємствах України протягом 2005-2012 рр. проілюстровано на рис. 4 [14].

Як бачимо з рис. 4 кошти державного бюджету протягом аналізованого періоду займають найменшу питому вагу серед усіх джерел фінансування витрат на інноваційну діяльність. В 2012 році питома вага коштів державного бюджету в загальному обсязі фінансування витрат на інноваційну діяльність складає лише 2%. Найбільшу питому вагу в фінансуванні витрат на інноваційну діяльність займають власні кошти (в 2012 році питома вага власних коштів в фінансуванні витрат на інноваційну діяльність складає 64%). Кошти іноземних інвесторів в 2012 році досягають 8,7%, а інші джерела фінансування в 2012 році сягають 25,5%.

Згідно до офіційних статистичних даних в 2005-2012 роках збільшилась кількість впроваджених нових технологічних процесів та кількість нових інноваційних видів продукції, виробництво яких було освоєно на підприємствах України. Так, в 2012 році було впроваджено 2188 нових технологічних процесів, що більше на 380 процесів ніж в 2005 році. В 2012 році було освоєно виробництво 3403 нових інноваційних видів продукції проти 3152 видів інноваційної продукції в 2005 році. Однак, питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості зменшується з 6,5% в 2005 році до 3,3% в 2012 році [14].

Отже, як бачимо з аналізу статистичних даних щодо розвитку науки та впровадження інновацій в Україні за останні вісім років, стан й динаміка розвитку наукової та інноваційної сфери є незадовільними. Зменшується кількість організацій, що приймають участь у проведенні наукових досліджень. Знижується кількість науковців, хоча і при покращенні якісного складу наукових кадрів. Для інноваційної сфери характерною є низька

інноваційна активність, при цьому, фінансова допомога держави в інноваційній сфері є незначною. Темпи зростання показників фінансування інноваційної сфери та інноваційної активності є недостатніми для системного вирішення проблем інноваційного розвитку в Україні.

Для реалізації нововведень 209 українських підприємств в 2012 році придбали нові технології, з них 80 підприємств придбали технології за кордоном. В 2012 році спостерігається зменшення кількості придбаних технологій порівняно із рівнем 2011 року. Так, якщо в 2011 році українськими промисловими підприємствами було придбано 872 технології, то в 2012 році – 739 нова технологія. При цьому відбулося зменшення кількості технологій, придбаних за кордоном – в 2011 році за межами України було придбано 200 технологій, а в 2012 році – 168 технологій. Загальна динаміка кількості технологій, придбаних промисловими підприємствами в 2005-2012 роках наведена на рис. 5 [16, с. 117].

Як бачимо з рис. 5 найбільшу питому вагу серед технологій, придбаних українськими підприємствами, займають технології, придбані в Україні. Це свідчить про переважне придбання вітчизняного продукту науково-технічної та дослідницької діяльності. Динаміка кількості придбаних технологій має хвилюватий характер, в зв'язку із чередуванням періодів спаду та збільшення активності підприємств щодо придбання нових технологій.

Проте, в цілому, за період з 2005 по 2012 рік спостерігається збільшення кількості придбаних технологій з 383 технологій до 739 технологій.

Як свідчать офіційні дані, в загальній кількості придбаних технологій переважає придбання технологій із устаткуванням (в 2012 році їх питома вага становила 54,4% або 402 технології в абсолютному виразі). З них 139 технологій, отриманих із устаткуванням були придбані за кордоном. Найбільшу питому вагу серед суб'єктів трансферу технологій в 2012 році займають підприємства з виробництва машин та устаткування (загальний обсяг трансферу в цій галузі становив 146 технологій) [16, с. 118].

Рис. 5. Динаміка кількості технологій, придбаних українськими промисловими підприємствами в 2005-2012 роках

3) Відсутність затвердженої на державному рівні стратегії здійснення трансферу технологій в Україні.

Слід зазначити, що формування ефективної системи трансферу технологій в Україні потребує вибору адекватної ринковим умовам та найбільш ефективної стратегії із врахуванням міжнародного досвіду та особливостей умов обміну технологіями в Україні.

М.І. Дідівський на основі аналізу інноваційної політики країн, що досягли успіхів у реалізації нововведень, випуску й експорті наукомісткої продукції, виокремлює такі типи стратегій трансферу технологій:

- стратегія перенесення, яка полягає у використанні закордонного науково-технічного потенціалу і перенесенні нововведень у власну економіку;

- стратегія запозичення, яка полягає в тому, що, маючи дешеву робочу силу і використовуючи власний науково-технічний потенціал, країни освоюють виробництво продукції, що виготовлялась раніше в більш розвинутих країнах;

- стратегія нарощування, яка передбачає на базі використання власного науково-технічного потенціалу, залучення закордонних вчених і фахівців, інтеграції фундаментальної і прикладної науки створення нових продуктів, високих технологій, що реалізуються у виробництві та соціальній сфері [2, с. 60-61].

В умовах системної фінансової кризи та, пов'язаного із нею гострого дефіциту вільних фінансових ресурсів в економіці, які можуть бути залученими до інноваційної сфери, придбання новітніх технологій для України пов'язано із проблемою пошуку джерел фінансового забезпечення технологічного оновлення економіки. На наш погляд, за умови впровадження вираженої державної політики, спрямованої на стимулювання інноваційної діяльності та активізацію процесу обміну технологіями, для України можуть стати придатними стратегія перенесення та стратегія запозичення в сфері трансферу технологій. Використання стратегії нарощування в сфері трансферу технологій в Україні потребує формування відповідної фінансової, матеріально-технічної, наукової бази та організаційно-економічного забезпечення інноваційної сфери, що

може стати результатом подолання технологічного відставання України в перспективі та переходу від стадії стабілізації економіки до стадії зростання.

Непослідовність у проведенні державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності та недостатня підтримка державою процесу впровадження, у першу чергу в Україні, результатів діяльності у науково-технічній та інноваційній сферах перетворюють Україну в державу, яка експортує сировину або продукцію з незначною часткою доданої вартості та своїми людськими ресурсами бере участь в інноваційному розвитку та підвищенні конкурентоспроможності інших країн [15, с. 7].

Сьогодні, в урядових колах західних країн отримала визначення концепція технологічного динамізму, або постійної технологічної революції. Відповідно до неї науково-технічне лідерство розвиненої країни визначається не лише потужним розвитком новітніх галузей промисловості, а й здатністю до динамічної та безперервної перебудови всіх сфер економіки для створення і взаємопроникнення новітніх технологій [8, с. 42].

Тобто, необхідною умовою активізації процесу технологічного оновлення виробничого комплексу в Україні є здійснення структурних зрушень в економіці, спрямованих на створення сприятливих умов для технологічного розвитку, концентрації необхідних фінансових ресурсів в інноваційній сфері. В цьому аспекті ключовим завданням державного регулювання економічної сфери є сприяння скорішому формуванню інформаційної економіки із розвиненим сектором трансферу технологій, створенню умов для побудови необхідних структур та інституцій необхідних для забезпечення науково-технічного розвитку та інтенсифікації інноваційного процесу.

На наш погляд, підґрунтям до удосконалення системи державного регулювання трансферу технологій в Україні, як ключового компоненту інноваційної діяльності, може стати поєднання системного та адаптивного підходів до управління. За результатами проведеного дослідження проблемного поля інноваційної діяльності та трансферу технологій в Україні було сформовано принципову схему системи адаптивного управління інноваціями та трансфером технологій (рис. 6).

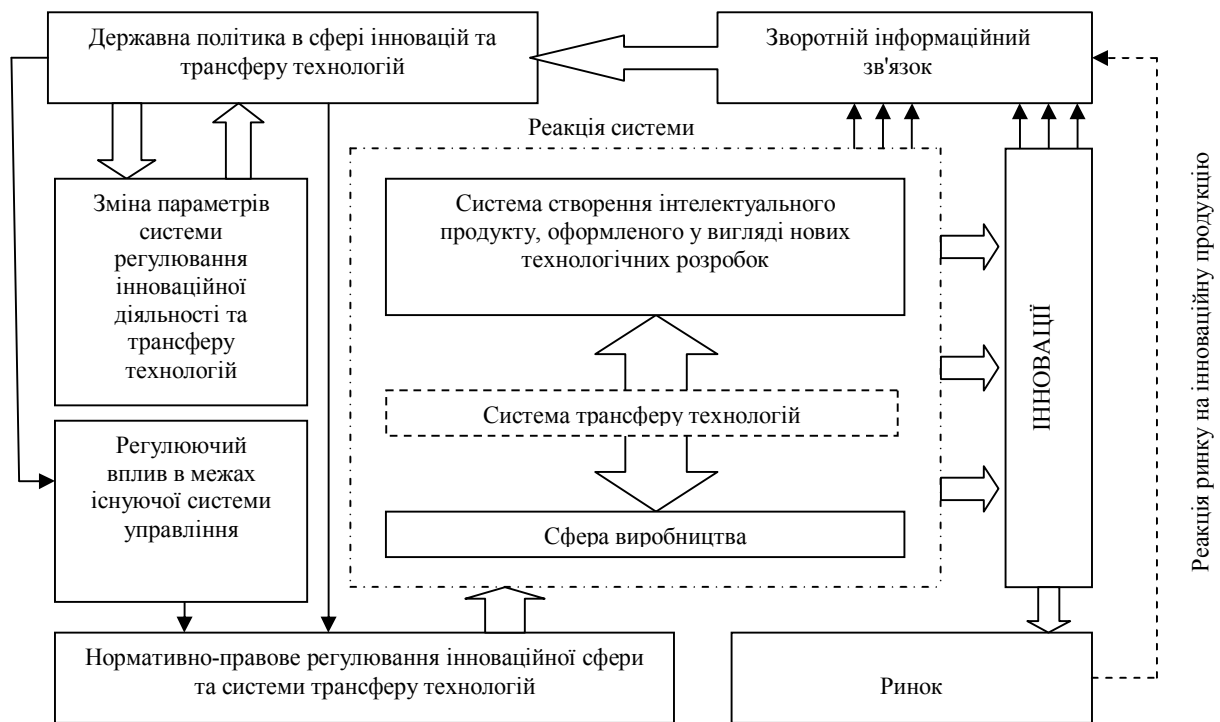

Рис. 6. Принципова схема системи адаптивного управління інноваціями та трансфером технологій

Ключовими компонентами представленої системи є елементи, що характеризують вплив держави на сферу інновацій та трансферу технологій, елементи, що охоплюють процес створення, передавання результатів інтелектуальної діяльності та їх реалізації у вигляді інновацій, а також ринок, який виступає головним індикатором, мірою ефективності та забезпечує безпосереднє споживання результатів інноваційної діяльності. Об'єктивний попит виробничого сектору на інновації, обумовлений виникненням протиріч між реальними можливостями виробничої системи та потребами в нових технологіях та продуктах, нових організаційних рішеннях, знаходить свій вираз в інвестиціях в інноваційну сферу. Однак, високий ризик, пов'язаний із реалізацією інноваційних проєктів, обумовлює вразливість інноваційної системи та необхідність пошуку інструментів та механізмів захисту від надмірно високого впливу факторів невизначеності в інноваційній системі. Отже, заходи спрямовані на зниження ризиків інноваційної діяльності переважно забезпечують зниження рівня невизначеності умов та результатів реалізації інноваційних проєктів.

В цьому аспекті важливе значення має системне упорядкування елементів системи інновацій та трансферу технологій, визначення ролі регулюючих компонентів та використання гнучких підходів в управлінні. Вирішення цих завдань забезпечує використання системного та адаптивних підходів в управлінні.

Використання системного підходу визначає процедури представлення процесу інновацій та трансферу технологій у вигляді системи, інтеграцію

та узагальнене взаємопов'язане вивчення окремих його складових. Адаптивний підхід характеризує розгляд економічних процесів, що мають місце в межах системи інновацій та трансферу технологій, у вигляді динамічної системи, здатної змінюватися та пристосовуватися до змінюваних умов зовнішнього та внутрішнього середовища господарювання.

Адаптація системи управління інноваціями та трансфером технологій повинна здійснюватися на основі отриманих сигналів компоненту зворотнього зв'язку щодо стану й розвитку системи інновацій та трансферу технологій за двома основними рівнями: у вигляді коректування регулюючого управлінського впливу в межах існуючої системи управління та шляхом здійснення зміни параметрів системи управління, внесення суттєвих змін в державну політику щодо регулювання інноваційної діяльності та трансферу технологій та відповідних коректив в нормативно-правовій базі інноваційної діяльності та трансферу технологій.

Ключовою умовою ефективного реалізації запропонованої схеми є підвищення ролі держави в регулюванні інноваційного процесу та обміну технологіями, здійснення державою комплексу заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для розвитку інноваційного сектору економіки, захист інтересів учасників трансферу технологій, безпосередню фінансову підтримку інноваційних ініціатив.

Висновки. Таким чином, визначено, що розвиток інноваційної системи та взаємопов'язаного із нею елементу – трансферу технологій, здійснюється в межах загальноекономічної тенденції переходу до інформаційного типу

економіки. Обґрунтовано, що інформація, сьогодні, стає головним ресурсом інтенсивного економічного розвитку. В зв'язку із цим, державна підтримка системи трансферу технологій в Україні має стратегічний характер і є запорукою забезпечення сталого розвитку національної економіки, формування умов для підвищення рівня конкурентоспроможності національних товаровиробників.

Окреслено основні тенденції та проблеми реалізації інноваційної діяльності та функціонування системи трансферу технологій в Україні. Визначено, що на сьогоднішньому етапі розвитку інноваційної системи доцільною є переважна орієнтація на використання стратегії перенесення та стратегії запозичення в сфері трансферу технологій із поступовим переходом, в процесі подолання фінансової кризи, до стратегії нарощування в секторі технологічного трансферу.

За результатами проведеного дослідження запропоновано використання системно-адаптивного підходу до удосконалення системи трансферу технологій, як ключового компоненту інноваційної системи. Розроблено принципову схему системи адаптивного управління інноваціями та трансфером технологій, що забезпечує гнучкість системи управління інноваціями та трансфером технологій, й можливість пристосування системи управління до швидко змінюваних умов середовища господарювання.

Л і т е р а т у р а

1. Копылов В.А. Информационное право: Учебник. — 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Юрист, 2002. - 512с.
2. Дідівський М.І. Міжнародний трансфер технологій: [навч. посіб.] / М.І. Дідівський. — К.: Знання, 2011. — 365 с.
3. Политехнический словарь / [гл. ред. И.И. Артоболевский]. — М.: "Советская энциклопедия", 1976. — 608 с.
4. Словарь по кибернетике: Св. 2000 ст. / [под ред. В.С. Михалевича]. — 2-е изд. — К.: гл. ред. УСЭ им. М.П. Бажана, 1989. — 751 с.
5. Олійник А.В., Шацька В.М. Інформаційні системи і технології у фінансових установах: [навч. посіб.] / А.В. Олійник, В.М. Шацька. — Львів: «Новий світ-2000», 2006. — 436 с.
6. Інформаційні системи в менеджменті: [підруч.] / В.О. Новак, Ю.Г. Симоненко, В.П. Бондар та ін. — К.: Каравела; Піча Ю.В., 2008. — 616 с.
7. Закон України «Про інформацію» від 02.02.1992 №2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. — 1993. - № 33. - Ст. 345.
8. Дедіков О.І. Проблеми інноваційного розвитку економіки України в контексті глобальних змін / О.І. Дедіков // Бізнесінформ. — 2011. - №7(2). — С. 40-42.
9. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2016 роки» від 09.01.2007 року №537-V // Відомості Верховної Ради України. — 2007. - № 12. - Ст. 102.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження Національної системи індикаторів

розвитку інформаційного суспільства» від 28.12.2012 №1134 // Офіційний вісник України. — 2012. - №93. — С. 166. — Ст. 3782.

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15.05.2013 №386-р // Офіційний вісник України. — 2013. - №44. — С. 79. — Ст. 1581.
12. «Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства», прийнята 22.07.2000 року [Електронний ресурс] : Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. Міжнародні документи. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_163.
13. «Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання в новому тисячолітті», прийнята 12.12.2003 року [Електронний ресурс] : Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. Міжнародні документи. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_c57.
14. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. Інвестиції та буд. діяльність. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_r_ik/ibd_u/ki_gik_u.htm.
15. Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Державного комітету України з питань науки, інновацій та інформатизації в 2010 році [Електронний ресурс] : Офіційний сайт Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України. Діяльність агентства. Звіти. — Режим доступу: <http://dknii.gov.ua/?q=node/1029>.
16. Аналітична довідка «Про стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2012 рік» [Електронний ресурс] : Офіційний сайт Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України. Діяльність агентства. Звіти. — Режим доступу: <http://dknii.gov.ua/?q=node/1029>.
17. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.06 р. № 143-V // Відомості Верховної Ради України. — 2006. - № 45. - Ст.434.

References

1. Kopylov V.A. Informatsionnoe pravo: Uchebnik. — 2-e izd., pererab. i dop. - M.: YUrist', 2002. 512s.
2. Didiv's'kij M.I. Mizhnarodnij transfer tekhnologij: [navch. posib.] / M.I. Didiv's'kij. — K.: Znannya, 2011. — 365 s.
3. Politekhničeskij slovar' / [gl. red. I.I. Artobolevskij]. — M.: "Sovetskaya ehntsiklopediya", 1976. — 608 s.
4. Slovar' po kibernetike: Sv. 2000 st. / [pod red. V.S. Mikhalevicha]. — 2 e izd. — K.: gl. red. USEH im. M.P. Bazhana, 1989. — 751 s.
5. Olijnik A.V., SHats'ka V.M. Informatsijni sistemi i tekhnologii u finansovikh ustanovakh: [navch. posib.] / A.V. Olijnik, V.M. SHats'ka. — L'viv: «Novij svit-2000», 2006. — 436 s.
6. Informatsijni sistemi v menedzhmenti: [pidruch.] / V.O. Novak, YU.G. Simonenko, V.P. Bondar ta in. — K.: Karavela; Picha YU.V., 2008. — 616 s.
7. Zakon Ukraїni «Pro informatsiyu» vid 02.02.1992 №2657-KHII // Vidomosti Verkhovnoi Radi Ukraїni. — 1993. № 33. St. 345.

8. Dedikov O.I. Problemi innovatsijnogo rozvitku ekonomiki Ukraїni v konteksti global'nikh zmin / O.I. Dedikov // Biznesinform. – 2011. №7(2). – S. 40-42.
9. Zakon Ukraїni «Pro osnovni zasadi rozvitku informatsijnogo suspil'stva v Ukraїni na 2007-2016 roki» vid 09.01.2007 roku №537-V // Vidomosti Verkhovnoї Radi Ukraїni. – 2007. № 12. St. 102.
10. Postanova Kabinetu Ministriv Ukraїni «Pro zaprovadzhennya Natsional'noї sistemi indikatoriv rozvitku informatsijnogo suspil'stva» vid 28.12.2012 №1134 // Ofitsijnij visnik Ukraїni. – 2012. №93. – S. 166. – St. 3782.
11. Postanova Kabinetu Ministriv Ukraїni «Pro skhvalennya Strategii rozvitku informatsijnogo suspil'stva v Ukraїni» vid 15.05.2013 №386-r // Ofitsijnij visnik Ukraїni. – 2013. №44. – S. 79. – St. 1581.
12. «Okinavs'ka KHartiya global'nogo informatsijnogo suspil'stva», priynata 22.07.2000 roku [Elektronnij resurs] : Ofitsijnij sayt Verkhovnoї Radi Ukraїni. Zakonodavstvo Ukraїni. Mizhnarodni dokumenti. Rezhim dostupu: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_163.
13. «Deklaratsiya printsipiv «Pobudova informatsijnogo suspil'stva – global'ne zavdannya v novomu tisyacholitti», priynata 12.12.2003 roku [Elektronnij resurs] : Ofitsijnij sayt Verkhovnoї Radi Ukraїni. Zakonodavstvo Ukraїni. Mizhnarodni dokumenti. Rezhim dostupu: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_c57.
14. Ofitsijnij sayt Derzhavnoї sluzhbi statistiki Ukraїni. Statistichna informatsiya. Investitsii ta bud. diyal'nist'. – Rezhim dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_u.htm.
15. Informatsijno-analitchnij zvit pro diyal'nist' Derzhavnogo komitetu Ukraїni z pitan' nauki, innovatsij ta informatizatsii v 2010 rotsi [Elektronnij resurs] : Ofitsijnij sayt Derzhavnogo agentstva z pitan' nauki, innovatsij ta informatizatsii Ukraїni. Diyal'nist' agentstva. Zviti. – Rezhim dostupu: <http://dknii.gov.ua/?q=node/1029>.
16. Analitchna dovidka «Pro stan rozvitku nauki i tekhniki, rezul'tati naukovoї, naukovo-tekhnichnoї, innovatsijnoї diyal'nosti, transferu tekhnologij za 2012 rik» [Elektronnij resurs] : Ofitsijnij sayt Derzhavnogo agentstva z pitan' nauki, innovatsij ta informatizatsii Ukraїni. Diyal'nist' agentstva. Zviti. – Rezhim dostupu: <http://dknii.gov.ua/?q=node/1029>.
17. Zakon Ukraїni «Pro derzhavne reguluvannya diyal'nosti u sferi transferu tekhnologij» vid 14.09.06 r. № 143-V // Vidomosti Verkhovnoї Radi Ukraїni. – 2006. № 45. St.434.

Пелипей А.А. Коммуникативный аспект трансфера технологий в условиях информационной экономики

В статье определена роль и место трансфера технологий в условиях перехода к информационному типу экономики. Структурированы проблемы и определены тенденции развития системы трансфера технологий в отечественной экономике. Исследованы особенности системы государственного регулирования системы трансфера технологий в Украине. Разработана принципиальная схема системы адаптивного управления инновациями и трансфером технологий, построенная на основе сочетания системного и адаптивного подходов в управлении.

Ключевые слова: информация, коммуникации, информационное общество, научные исследования, инновации, трансфер технологий, адаптация.

Pelipey A. Communicative aspect of technology transfer in an information economy

In article the role and a place of a transfer of technologies in the conditions of transition to information type of economy is defined. The orientation of development of economic system in the direction of domination of information resource is proved. The main problems are structured and tendencies of development of system of a transfer of technologies in domestic economy are defined.

Features of state regulation of system of a transfer of technologies in Ukraine are investigated. The key role of the state in the course of an intensification of innovative process and creation of conditions for expansion of a transfer of technologies in industrial sector is proved. The schematic diagram of system of adaptive management by innovations and a transfer of the technologies, constructed on the basis of a combination of system and adaptive approaches in management is developed.

Keywords: information, communications, information society, scientific researches, innovations, transfer of technologies, adaptation.

Пеліпей Алла Олександрівна – аспірантка кафедри управління персоналом і економічної теорії Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. pelipey.alla@ukr.net

Рецензент: Гончаров В.М., завідувач кафедрою Економіки підприємства та управління трудовими ресурсами Луганського національного аграрного університету, д.е.н., проф., заслужений діяч науки і техніки України

Стаття подана 11.05.2014 р.